

Zatwierdzam

.....

Protokół nr 3/2016
z trzeciego posiedzenia grupy tematycznej ds. podejścia LEADER

Warszawa, 10 czerwca 2016 r.

W dniu 10 czerwca 2016 r. w siedzibie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w Warszawie odbyło się posiedzenie grupy tematycznej ds. podejścia LEADER. Zgodnie z uchwałą nr 4 Grupy Roboczej ds. KSOW z dnia 12 października 2015 r. w sprawie powołania grupy tematycznej do spraw podejścia LEADER (GTL), w posiedzeniu wzięli udział przedstawiciele: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jednostki centralnej KSOW, regionalnych sieci LGD, samorządów województw, oraz Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, pełniącej obowiązki sekretarza Grupy. Lista obecności uczestników posiedzenia stanowi załącznik nr 1 do protokołu.

Posiedzenie otworzył Przewodniczący GTL Pan Witold Magryś – przedstawiciel Polskiej Sieci LGD – Federacji Regionalnych Sieci LGD, który przywitał Pana Ryszarda Zarudzkiego – Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz uczestników spotkania. Na wstępie podkreślił, że spotkanie odbywa się w bardzo dobrym momencie, gdyż zostały już podpisane umowy z wybranymi lokalnymi grupami działania, które będą mogły rozpocząć wdrażanie swoich strategii. Wyraził zadowolenie z dialogu prowadzonego od pewnego czasu z MRiRW, dzięki czemu w ubiegłym tygodniu powołany przy GTL zespół roboczy ds. dokumentów proceduralnych mógł uczestniczyć w spotkaniu konsultacyjnym organizowanym przez ARiMR w Starachowicach. Spotkanie dotyczyło opracowania wniosków i instrukcji dla poddziałania 19.2. w ramach LEADER. Wspomniał również o seminarium, które odbyło się w dniu poprzedzającym posiedzenie GTL, w gmachu MRiRW, poświęconym działalności ELARDu – największego międzynarodowego stowarzyszenia skupiającego ponad 1250 LGD z całej Europy. Obecnie Polska ma w ELARD status obserwatora czasowego. Jako główne ustalenia z seminarium Przewodniczący GTL wskazał, że należy podjąć działania zmierzające do tego, aby Polska z 322 działającymi LGD mogła stać się członkiem stowarzyszenia. Poinformował też członków grupy o walnym zebraniu Polskiej Sieci LGD – Federacji Sieci Regionalnych, podczas którego dokonano wyboru władz federacji. W wyniku przeprowadzonych w dn. 9.06.2016 r. wyborów funkcję prezesa Polskiej Sieci LGD nadal będzie piastował Pan Janusz Bartczak, natomiast wiceprezesa Pani Joanna Sokólska, z regionalnej sieci woj. podlaskiego, która zastąpiła Pana Krzysztofa Kwaterę.

Przewodniczący GTL podsumował prace grupy od ostatniego posiedzenia. Przyjęto w trybie obiegowym, 25 głosami za spośród 40 uprawnionych (15 członków wstrzymało się od głosu), uchwałę nr 2 w sprawie zaopiniowania projektu Planu operacyjnego KSOW na lata 2016-2017 dla działania „Szkolenia i działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla Lokalnych Grup Działania, w tym zapewnienie pomocy technicznej w zakresie współpracy

międzyterytorialnej i transnarodowej”. Ponadto w trybie obiegowym zostało przyjęte stanowisko nr 1 w sprawie roli GTL w kształtowaniu planów operacyjnych KSOW oraz planu działania KSOW na lata 2014-2020. W wyniku głosowania 23 osoby wypowiedziały się „za” przyjęciem stanowiska, 1 osoba była przeciw, 1 osoba zagłosowała po terminie. W sumie stanowisko poparły 24 osoby.

Przewodniczący poinformował także członków GTL, że w związku z faktem, iż środowisko lokalnych grup rybackich zwróciło się z prośbą o możliwość udziału w naszym gremium, pozytywnie odniósł się do jego rozszerzenia, proponując włączenie przedstawicieli LGR do składu GTL. Wybór przedstawicieli pozostawił samym LGR. Wyraził nadzieję, że będą mogli już uczestniczyć w kolejnym posiedzeniu GTL. Na zakończenie zaapelował, aby z pewną ostrożnością podchodzić do dalszego rozszerzania GTL, bowiem zbyt liczna grupa może utracić sprawność funkcjonowania.

Następnie omówił porządek obrad, który został przyjęty jednomyślnie.

Posiedzenie przebiegało według następującego porządku obrad:

1. Otwarcie spotkania, powitanie Gości – *Witold Magryś, Przewodniczący GTL*
2. Przedstawienie i przyjęcie porządku obrad
3. Rola i znaczenie RLKS w działaniach Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa – *Ryszard Zarudzki, Wiceminister Rolnictwa i Rozwoju Wsi*
4. Informacja na temat wyników wyboru strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność – *Joanna Gierulska, Naczelnik Wydziału Rozwoju Terytorialnego, MRiRW*
5. Dyskusja Stan prac dot. dokumentów proceduralnych związanych z wdrażaniem podejścia LEADER/RLKS – *Bartosz Szymański, Z-ca Dyrektora Departamentu Działań Delegowanych ARiMR*
6. Wnioski dotyczące projektów dokumentów aplikacyjnych dla poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” – *Piotr Sadłocha, Świętokrzyska Sieć LGD, przedstawiciel zespołu roboczego GTL*. Dyskusja.
7. Projekt zmian krajowych aktów prawnych dotyczących KSOW oraz kwalifikowalności kosztów w ramach PT PROW 2014-2020 - *Krzysztof Rodzik, Dyrektor Biura Pomocy Technicznej, MRiRW*.
8. Informacja na temat wydarzenia „LEADER TNC Fair 2016” w Estonii organizowanego przez Estońską Sieć Obszarów Wiejskich i dyskusja dotycząca propozycji poprowadzenia warsztatów o projektach współpracy – *Agata Markuszevska, JC KSOW, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA*
9. Baza danych lokalnych grup działania na portalu KSOW oraz na portalu ENRD. Prezentacja wstępnych założeń do tworzonej bazy – *Dominika Długosz-Dzierżanowska, JC KSOW, Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA*
Propozycja zamkniętej listy do wyboru dotyczącej obszaru działania LGD oraz tematów projektów współpracy i kryteriów wyszukiwania w bazie - dyskusja
10. Wolne głosy i wnioski.
11. Podsumowanie i zakończenie posiedzenia.

Ad. 3. Przewodniczący GTL, oddając głos Panu Ministrowi Ryszardowi Zarudzkemu, Podsekretarzowi Stanu w MRiRW, nawiązał do ostatniego posiedzenia GTL i wypracowanych materiałów nt. większego zaangażowania LGD w politykę spójności i zapytał, czy i w jaki sposób materiały te zostały wykorzystane - czy były użyteczne?

Na wstępie wiceminister Ryszard Zarudzki, nawiązując do roli i znaczenia RLKS w działaniach Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, podkreślił znaczenie Europejskiej Sieci LGD - ELARD w rozwoju podejścia LEADER w Europie i zainteresowanie strony polskiej rozwojem współpracy w ramach tej sieci. Ważne jest by Polska nie była tylko obserwatorem ELARD, ale jej pełnoprawnym członkiem. Ważne jest również, by wiedzieć jak MRiRW postrzega tę kwestię i w jakim kierunku prowadzone są działania.

W kontekście wymiany doświadczeń w opinii wiceministra Zarudzkiego bardzo dużym wyzwaniem jest tworzenie marki LEADER w Polsce. Nie ma bowiem marki LEADERa, a hasło LEADER na Komisji Sejmowej, wśród posłów, wśród samorządowców często nic nie znaczy, nie jest rozpoznawalne.

Kolejnym kluczowym aspektem jest włączanie metodologii RLKS, podejścia LEADER w ramach Polityki Spójności, czyli poszerzenia LEADERa na politykę spójności.

Wiceminister Zarudzki przedstawił prace toczące się aktualnie w resorcie nad tzw. projektami flagowymi i projektami strategicznymi w ramach strategii odpowiedzialnego rozwoju. Odnosząc się do pytania Przewodniczącego poinformował, że przygotowywana fiszka projektowa dotycząca podejścia LEADER/RLKS, która będzie składana do Ministerstwa Rozwoju, uwzględni wnioski i pomysły wypracowane przez GTL. Zaznaczył także, że prace nadal nie są zakończone. Podkreślił znaczenie spotkania GTL w dniach 3-4 marca br. w Klaudynie, z udziałem przedstawicieli LGD, samorządów województw, przedstawicieli sektora rybnego i przedstawicieli podejścia wielofunduszowego w regionach Polski oraz użyteczność wypracowanych wówczas materiałów, jako wiarygodnego i reprezentatywnego źródła do dalszych prac nad włączeniem polityki spójności w rozwój obszarów wiejskich. Stwierdził, że spotkanie oraz wypracowane materiały są bardzo pomocne i podziękował członkom GTL za wykonaną pracę.

Ponadto poinformował o podjętej przez zespół roboczy powołany przez GTL konsultacjach projektów dokumentów aplikacyjnych dla poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, które udało się zorganizować, pomimo, iż nie są to konsultacje obowiązkowe wynikające z procedur instytucji. Zaznaczył, że oczekuje operacyjności i konkretnych rozwiązań i ze strony MRiRW, i ze strony ARiMR, a także ze strony sieci LGD. Zwrócił się do uczestników spotkania konsultacyjnego w Starachowicach p. Joanny Gierulskiej z MRiRW, p. Piotra Sadłochy, przedstawiciela zespołu robczego przy GTL, p. Janusza Bartczaka, przewodniczącego PS LGD oraz p. Bartosza Szymańskiego, Z-ca Dyrektora Departamentu Działań Delegowanych w ARiMR, aby wspólnie wypracować wzory wniosków o wsparcie pomocy, instrukcje do wniosków, biznesplany i umowy z beneficjentami. Podkreślił, że przeprowadzone konsultacje nawet, jeśli spowodują miesięczne opóźnienia w opublikowaniu dokumentów na pewno je uproszczą, pozytywnie wpłyną na ich jakość, a także wzajemne zrozumienie wszystkich zainteresowanych stron dla wymogów prawa unijnego i krajowego

w tym zakresie. Pozwolą także uniknąć niedogodności w kolejnych siedmiu latach wdrażania działań. Minister oczekuje informacji zwrotnej z wyników konsultacji i przedłożenia dokumentów wdrożeniowych, które uzyskały akceptację Zespołu roboczego przy GTL oraz Polskiej Sieci LGD.

Minister Ryszard Zarudski podkreślił również wagę wielofunduszowości w strategiach rozwoju, która stała się swoistym „oczkiem w głowie” resortu, gdyż jest ona tendencją przyszłościową. Już na nieformalnym spotkaniu Ministrów Rolnictwa w Amsterdamie, padła propozycja z Francji dotycząca WPR po roku 2020. W tym kontekście Minister wspomniał o ważnym dokumencie - Rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie nowych narzędzi rozwoju terytorialnego w polityce spójności na lata 2014–2020: zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) i rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS), z dnia 10 maja 2016 r. i poprosił o zamieszczenie dokumentu na portalu KSOW.

Następnie zwrócił uwagę na prowadzone prace nad projektami zmian krajowych aktów prawnych dotyczących KSOW oraz kwalifikowalności kosztów w ramach PT PROW 2014-2020, których rezultaty zostaną przedstawione przez Dyrektora Krzysztofa Rodzika w dalszej części posiedzenia. Poprosił członków GTL o włączenie się w te prace.

Na zakończenie swojej wypowiedzi wyraził zadowolenie z postępu zakładanych do realizacji działań i nadzieję, że GTL dalej będzie reprezentatywną silną grupą porządkującą i nadającą bieg sprawom związanym z LEADER/RLKS.

Przewodniczący Witold Magryś podziękował Panu Ministrowi za wystąpienie i stwierdził, że jeśli chodzi o wielofunduszowość, to jest jeszcze bardzo dużo do zrobienia nie tylko w kwestii aktów prawnych, ale również w przełamywaniu barier mentalnych, w szczególności wśród urzędników innych ministerstw.

Ad. 4. W kolejnym punkcie porządku obrad Pani Joanna Gierulska, Naczelnik Wydziału Rozwoju Terytorialnego, omówiła wyniki wyboru strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Na wstępie poinformowała, że w związku z tym, że MRiRW nie brało udziału w ocenach strategii, podsumowanie wyników ograniczy się do przedstawienia statystyki wyboru LSR. W sumie zostało złożonych 338 wniosków o wybór LSR. Ostatecznie wybrano 322 LSR, 249 tylko z komponentem rolnym (EFRROW), 24 strategię tylko z komponentem rybackim (EFMR). Szczegółowe dane członkowie GTL mogli prześledzić w wydrukowanej wersji prezentacji. W rezultacie LSRami pokryto obszary wiejskie w Polsce w ponad 96% i objęto ponad 19,5 mln mieszkańców. Warunkowy wybór dotyczył 173 LGD i polegał na tym, że w ciągu miesiąca dana LGD musiała poprawić LSR. Obecnie na projekty współpracy przewidzianych jest ponad 28 mln Euro a gdyby liczyć, że każda grupa będzie chciała wykorzystać maksymalnie 5% budżetu to brakuje bardzo niewiele - tylko 500 tys. euro. Podkreśliła, że dużym plusem była wielofunduszowość i możliwość korzystania z funduszu rolnego, jeśli zabrakło w funduszu rybnym i odwrotnie, bo dzięki temu prawie nie ma obszaru pozbawionego LEADER. Dzięki temu, że ogłoszono wspólny konkurs na wybór LSR to zaprocentowała wielofunduszowość i w kilku przypadkach grupy mogły być wybrane a sam obszar funkcjonuje w LEADER. Na zakończenie zapewniła, że informacja podsumowująca zakończone nabory zostanie przygotowana przez MRiRW i zamieszczona na stronie internetowej.

Przewodniczący GTL zapytał, która z LSR otrzymała największą liczbę punktów i która LSR będzie zasilana wszystkimi czterema funduszami? Największą liczbę punktów w konkursie otrzymała LGD PRYM z woj. łódzkiego, natomiast najbardziej wielofundusową strategię będzie wdrażało Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Pojezierze Brodnickie” z woj. kujawsko-pomorskiego.

Pan Janusz Bartczak – Prezes Polskiej Sieci LGD zapytał o 5 lokalnych grup działania, które spełniły kryteria punktowe, ale zabrakło środków finansowych, aby ich strategię zostały wybrane. Czy mogą liczyć na drugi nabór? Pani Gierulska wyjaśniła, że konkurs został zakończony i nie ma listy rezerwowej. Natomiast MRiRW podjęło starania w kierunku poszukiwania dodatkowych środków. Od strony legislacyjnej uruchomienie drugiego konkursu jest możliwe. Jeżeli byśmy organizowali drugi konkurs to ponowną szansę dostałyby wszystkie niewybrane LGD. Musiałby to być nowy konkurs z nowymi zasadami i kryteriami oceny oraz nowymi wnioskami. Jeśli znajdą się środki to jest czas na wybór dodatkowych LSR do połowy 2017 r.

Przewodniczący podziękował za tę deklarację, przyznając, że ważne jest, aby ta informacja dotarła do potencjalnie zainteresowanych grup i dała im nadzieję, że jeszcze ich sytuacja może ulec zmianie.

Pan Grzegorz Brach z UM Woj. Małopolskiego zapytał o możliwość wzięcia udziału w drugim konkursie LGD, które miały obniżoną punktację i w związku z tym obniżony budżet. Nie rozumie, dlaczego miałyby być faworyzowane grupy i dopuszczane do konkursu te, które nie zostały w ogóle wybrane.

Pani Joanna Gierulska stwierdziła, że rewizji ocen z pierwszego konkursu nie będzie, bowiem obniżenie budżetu LSR wynikało z przeprowadzonej oceny. Nie uważa za słuszne, aby LGD z obniżonym budżetem miały brać udział w drugim konkursie, wtedy musiałyby ponownie złożyć nowe LSR, które byłyby oceniane i ewentualnie niewybrane. Z wyliczeń MRiRW wynika, że brakuje 10,5 mln Euro dla grup, które nie zostały wybrane, a założenie, że wszystkie grupy, czyli 170 LGD, które mają obniżony budżet mogły ponownie wziąć udział w konkursie jest niemożliwe ze względów finansowych.

Pan Piotr Łukasik z UM Woj. Mazowieckiego zwrócił uwagę na fakt, że analizując sytuację grup niewybranych, z jednej strony byłoby niekorzystne dla LEADERa realizować za wszelką cenę te strategię, z drugiej strony pozostawiać obszar bez LEADER z powodu tego, że LGD źle przygotowały strategię też jest niedobrze. Dlatego realizacja drugiego konkursu jest wyjściem optymalnym z uwzględnieniem zmniejszonego budżetu, bowiem będzie skrócony czas na realizację strategii.

Pan Tomasz Piłat z regionalnej sieci LGD woj. warmińsko-mazurskiego zapytał o sytuację w swoim regionie, gdzie grupa oceniona jako wielofundusowa, składając wniosek na dwa fundusze rolny i rybny, otrzymała środki tylko z funduszu rolnego. Czy jest szansa, że jeśli się znajdą środki to będą dostępne także dla tej grupy i w jaki sposób będzie mogła się o nie ubiegać?

Pani Jolanta Perkowska z Wydziału Lokalnych Strategii Rybackich Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej wyjaśniła, że w reprezentowanym przez nią resorcie priorytet

IV programu „Rybacktwo i Morze” nie jest traktowany priorytetowo, bo są ważniejsze wyzwania – jak rybołówstwo morskie oraz restrukturyzacja i modernizacja przestarzałej infrastruktury wodnej. Podkreśliła konieczność budowania marki lokalnych grup rybackich oraz przekonanie społeczności rybackiej do programu rybackiego, ale przyznała, że nie do końca się to udało. Wyraziła zadowolenie, że wspólnie z LEADERem mogli uruchomić konkurs na wybór LSR również dla grup rybackich, dzięki czemu alokacja w priorytecie IV została wykorzystana zgodnie z założeniami Programu. Brak funduszy dotyczy 6-7 grup rybackich, które pomimo uzyskania punktacji nie otrzymały środków. Na zakończenie swojej wypowiedzi dodała, że musimy tworzyć identyfikacje osi IV w taki sposób, aby zyskać przychylność społeczności rybackiej. Idziemy wspólnie z LEADERem w programie rolnym, ale staramy się z nim nie porównywać. Pokazujemy odmiennność, bowiem koncentrujemy się na innych zadaniach, dążymy do pogodzenia komponentu publicznego z sektorem gospodarczym, tworzeniem nowych miejsc pracy.

Pani Joanna Gierulska zapewniła, że w przypadku, jeśli grupa została oceniona jako wielofunduszowa to nie ma potrzeby ponownej oceny strategii rozwoju lokalnego.

Pani Justyna Durzyńska z UM Woj. Pomorskiego zwróciła uwagę na wskaźnik rybackości poszczególnych grup rybackich aplikujących o środki na poziomie województwa w ramach koperty wojewódzkiej, który nie był brany pod uwagę przy ocenie strategii rozwoju lokalnego. Dodała, że będą poszukiwane środki w innych osiach programu „Rybacktwo i Morze”, aby realokować i zapewnić finansowanie grupom.

Pan Witold Magryś skonkludował, że także w woj. śląskim jedna LGR nie została wybrana. Dlatego też powinniśmy zabiegać, aby wszystkie grupy, które nie otrzymały finansowania, niezależnie czy są to grupy miejskie, wiejskie, czy rybackie, mogły dalej realizować swoje podejście LEADER na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a ich odrębność jest rzeczą naturalną.

Pan Leonard Pietrow z regionalnej sieci woj. lubuskiego zapytał o dodatkowe środki na projekty współpracy w kontekście osiągnięcia „kamieni milowych” we wdrażaniu LSR.

Pani Joanna Gierulska wyjaśniła, że pierwszy „kamień milowy” przewidziany jest na koniec 2018 r., czyli w 2019 r. będzie robiona analiza wdrażania LSR. W zależności od jej wyników LGD mogą otrzymać „nagrody” za osiągnięcia lub „kary” za brak wymaganego minimum, czyli dodatkowe fundusze lub ograniczenia budżetu. „Kary” zasilą „nagrody” a więc pozostaną w LEADER. Analiza w 2019 r. będzie dotyczyła także budżetu na projekty współpracy.

Następnie stwierdziła, że środki powyżej 2% są aktywne na projekty współpracy, ale nie ma jeszcze wniosków. Niektóre grupy mają w swoich LSR już projekty współpracy, ale nie wszędzie się one znalazły. Chcemy dać szansę wszystkim LGD. Przyznała, że nie będzie powtórzenia sytuacji z poprzedniego okresu programowania gdzie środki czekały do końca na projekty współpracy z każdej grupy.

Pan Edward Trojanowski – przedstawiciel Komitetu Monitorującego PROW na lata 2014-2020 przypomniał, że na Komitecie Monitorującym PROW 2007-2013 obiecano, że 8 mln euro, które zostały przesunięte z osi LEADER w poprzednim okresie programowania będą

przywrócone do podejścia LEADER w nowym okresie. Z wykorzystaniem tych środków nie byłoby problemu choćby na projekty współpracy, bowiem wiele grup w swoich LSR przyjęła budżety na 5%, ale mogły rozdysponować tylko na 2%, czyli są przygotowane projekty i czekają na realizację do wysokości 5% budżetu.

Pani Joanna Gierulska zapytała o odczucia przedstawicieli LGD po konkursie – czy fakt, że były warunkowe wybory, że LSR można było poprawiać był dobry? Czy rozwiązanie, że uzupełnienia dotyczyły tylko braków, a nie były to jakieś znaczące zmiany w LSR spotkało się z pozytywnym odbiorem?

Pan Tomasz Paluch z regionalnej sieci woj. opolskiego zgłosił uwagę do odwołań od wyników konkursu, które w jego opinii są fikcyjne. Jedna z LGD nie zgadzała się z wynikiem konkursu i obcięciem budżetu i pomimo, że odwołanie zostało przyjęte to było nieskuteczne, gdyż nie miała szans na zwiększenie budżetu.

Pan Leonard Pietrow podzielił się swoją refleksją na temat przyszłości i budowania marki LEADER. W kontekście polityki „nagród” i „kar”, jeśli większość LGD ogłosi swoje nabory w najbliższym czasie to po 2019 roku nie będzie już środków dla beneficjentów tylko zostaną do realizacji projekty współpracy czy projekty własne.

Pan Marcin Świerczyński reprezentujący sieć SILESIAN LEADER NETWORK, stwierdził że wdrażanie LSR jest uwarunkowane harmonogramem i nie należy obawiać się braku aktywności LGD na rzecz budowania marki LEADER po 2019 r. Stwierdził, że podpisywanie umów na realizację LSR jest jakby od tyłu, bo dopiero teraz pojawiają się wzory wniosków, głównie wzory projektów grantowych, które były już oceniane w LSR. Podziękował Panu Ministrowi za umożliwienie LGD konsultacji dokumentów wdrożeniowych i procedur.

Pani Bożena Pełdiak z regionalnej sieci woj. dolnośląskiego odniosła się do projektów grantowych, zauważając, że najwyższy czas, aby zmienić podejście do projektów grantowych jako idei grantów, a nie małych projektów z poprzedniego okresu programowania. Gdyby była sugestia odgórna, aby LGD miały dogadać się i przygotować wspólne procedury, to LGD podjęłyby te działania na poziomie jednego województwa i z punktu widzenia pracownika UM byłoby łatwiej przy ocenie wniosków. Zaapelowała, aby jeszcze wykorzystać tę możliwość i uprościć procedury.

Pan Grzegorz Brach w kwestii ujednoczenia procedur przyznał, że czas 30 dni na podpisywanie umów w woj. małopolskim był dobrym pomysłem na poprawę wszystkich LSR. W tym czasie UM zorganizował szkolenia dla LGD, podczas których uzgodniono wspólną strategię i powstała procedura, która z pewnością pomoże przy grantach.

Pan Piotr Sadłocha z regionalnej sieci woj. świętokrzyskiego dodał, że w jego regionie zastosowano jedną wspólną procedurę dla wszystkich LGD.

Następnie Przewodniczący poprosił Panią Joannę Gierulską o odpowiedź na zadane przez członków GTL pytania. Po pierwsze stwierdziła, że jeżeli LGD ma przekonanie, że konieczne jest odwołanie od wyników konkursu to zawsze ma taką możliwość i od wyroku sądowego będzie zależało, co LGD otrzyma w wyniku odwołania. Jako przykład podała przypadek jednej LGD z poprzedniego okresu programowania, która wygrała odwołanie i otrzymała

dofinansowanie. Samorzady otrzymały z MRiRW pisma z wytycznymi w sprawie postępowania w zakresie odwołań.

Jeśli chodzi o kwestie dotyczące zbyt szybkiego rozdysponowania budżetów LGD to harmonogram zakładał rozłożenie w czasie realizacji operacji i to podlegało ocenie w LSR. Samorząd województwa też będzie bazował na harmonogramie przy ocenie wniosków.

Co do ujednoczenia procedur zauważyła, że procedury podlegały ocenie i miały wpływ na wynik konkursu. Może zasadne byłoby w przyszłości wyjęcie procedury z oceny.

Przyznała, że wzorów wniosków nie było w momencie tworzenia LSR, ale są inne kraje gdzie LSR są pisane bez znajomości budżetu tylko ze znajomością programu, to być może trzeba się zastanowić nad zbyt dużą szczegółowością polskich strategii. Choć uważa za przesadę, że strategia zależy od formularza wniosku, bowiem poziom ogólności strategii jest znacznie większy.

Jeśli chodzi o projekty grantowe to Komisja Europejska wypowiedziała się dopiero cztery miesiące temu na temat sposobu realizacji projektów grantowych, co zostanie omówione przez Dyrektora Szymańskiego z Agencji w kolejnym punkcie posiedzenia.

Ad. 5. Pan Bartosz Szymański, Zastępca Dyrektora Departamentu Działań Delegowanych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przedstawił stan prac dotyczących dokumentów proceduralnych związanych z wdrażaniem podejścia LEADER/RLKS. Wspomniał o spotkaniu konsultacyjno-szkoleniowym dla przedstawicieli 16 samorządów województw, MRiRW, ARiMR z udziałem przedstawicieli LGD z zespołu roboczego przy GTL, które odbyło się w dniach 6-7 czerwca 2016 r. w Starachowicach. Podczas spotkania dyskutowano na temat dokumentów aplikacyjnych oraz zasad obsługi wniosków w ramach podziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”. Jeżeli chodzi o wnioski i instrukcje to prace Agencji koncentrują się na trzech modułach: 1) wnioski o podejmowanie działalności gospodarczej, 2) operacje w zakresie projektów grantowych, oraz 3) pozostałe operacje w ramach LSR. Swoją wypowiedź Dyrektor Bartosz Szymański zakończył omówieniem harmonogramu zatwierdzania i przekazywania do samorządów województw dokumentów aplikacyjnych przez LGD. Zapowiedział, że członkowie zespołu roboczego przy GTL otrzymają dzisiaj zestaw aplikacyjny dokumentów uwzględniający komentarze z prośbą o kolejne uwagi do dnia 14 czerwca br.

Ad. 6 Pan Piotr Sadłocha reprezentujący zespół roboczy przy GTL zaprezentował wnioski ze spotkania konsultacyjnego w Starachowicach wypracowane przez przedstawicieli LGD biorących udział w konsultacjach. Przyznał, że atmosfera spotkania była dobra mimo wielu różnic i sporów wokół zapisów w procedurach. Następnie przedstawił najważniejsze punkty sporne opracowane w formie notatki Zespołu roboczego GTL ze spotkania w Starachowicach, w dniach 6-7.06.2016 r., która stanowi załącznik nr 2 do protokołu.

Następnie Przewodniczący GTL otworzył dyskusję zadając pierwsze pytanie o rozwinięcie kwestii dotyczącej przygotowania katalogu kosztów standardowych, aby ułatwić grantobiorcom, LGD i samorządom ocenę racjonalności kosztów.

Pani Joanna Gierulska przyznała, że dostała na roboczo propozycje z Agencji i uważa to za dobry pomysł, gdyby wiele z tych kosztów dało się zestandaryzować. Pytanie też jest o różnice regionalne, których nie da się ujednoczyć.

Przewodniczący stwierdził, że rozwiązanie z tabelą ustandaryzowanych kosztów kwalifikowalnych wyeliminowałoby konieczność uzasadnienia kosztów, czyli uprościłoby procedurę.

Pan Marcin Świerczyński, mając na względzie dobrą współpracę i zaufanie pomiędzy Agencją Płatniczą, MRiRW, samorządami województw i LGD, zaproponował, aby wskazówki co do głębokości badania racjonalności kosztów umieścić na karcie weryfikacyjnej wniosku.

Pan Piotr Łukasik stwierdził, że nowe podejście do projektów grantowych jest pewnym wyzwaniem dla samorządów. Dlatego też trzeba będzie przedyskutować z LGD ewentualne modyfikacje harmonogramów projektów grantowych na okres późniejszy, bowiem samorządy województw nie mają możliwości zwiększenia zasobów osobowych, w celu weryfikacji ogromnej ilości wniosków napływających w jednym czasie do UM. Oczywiście takie rozwiązanie będzie zależało od woli LGD.

Głos zabrała również Inga Kawalek z regionalnej sieci LGD woj. pomorskiego. Zapytała czy w projekcie grantowym można byłoby ująć nie tylko wybrane projekty do określonego limitu, ale także grupę projektów rezerwowych, ze względu na konieczność uzyskania wskaźników, jako zabezpieczenie przed sytuacją, kiedy jakiś grant nie zostanie zrealizowany.

Pani Justyna Durzyńska stwierdziła, że rozumie, że dla kosztów inwestycyjnych mają być kosztorysy. W związku ze zmianą podejścia do projektów grantowych zauważa zwiększoną pracę dla samorządów województw, bo zakres prac dla LGD się nie zmienia. Czy w takim razie jest przewidywana zmiana wytycznej Ministra Rolnictwa w tym zakresie? Co w sytuacji, kiedy dzisiaj samorząd województwa w ramach warunkowych wyborów w swojej uchwale zawarł informację o konieczności weryfikacji procedury grantowej? Czy w związku z tym, że procedury będą musiały być zmieniane w zakresie wskazanym przez KE to, czy możemy mniej się koncentrować na tym co zostało wpisane w projektach grantowych?

Pani Bożena Pełdiak uważa, że opóźnienie projektów grantowych jest niekorzystne, bowiem skraca się czas na ich skuteczną realizację biorąc pod uwagę fakt weryfikacji „kamieni milowych” w 2018 r.

Pani Agnieszka Brodowska z regionalnej sieci woj. zachodniopomorskiego w odniesieniu do premii na działalność gospodarczą zapytała czy biznes plan i wniosek o przyznanie pomocy pozwala, aby koszty były wyższe niż wysokość przyznanej premii?

Odpowiedzi udzieliła Pani Joanna Gierulska. Powtórzyła, że jeśli chodzi o badanie na etapie przyznania pomocy racjonalności kosztów poszczególnych grantów, do zestawienia rzeczowo-finansowego idzie tylko grant, to samo będzie w umowie. Informacje dotyczące części składowych grantów są tylko, po to aby spełnić warunek wynikający z art. 48 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 809/2014, gdzie jest mowa o badaniu racjonalności kosztów. Nie będzie żadnej dodatkowej tabeli do wniosku, którą LGD będzie wypełniała do grantu, ale będzie można skopiować tabele z danymi od grantobiorców.

Jeśli chodzi o zakres badań kwalifikowalności kosztów przez LGD to MRiRW przeanalizuje jeszcze raz wytyczne, ale trudno wyobrazić sobie dodatkowe informacje, bo koszty kwalifikowalne są opisane w rozporządzeniu.

Jeśli chodzi o projekty rezerwowe zostało ustalone, że LGD może mieć grupę projektów rezerwowych i w przypadku, gdy pozostają środki to wtedy może wykorzystać rezerwowy projekt już skontrolowany pod kątem racjonalności.

Jeśli chodzi o kosztorys to będzie on bardzo uproszczony, ograniczony do kosztów bezpośrednich na poziomie grantów.

Na pytanie jak postępować w przypadku warunkowych wyborów i zmiany podejścia KE do projektów grantowych zapewniła, że MRiRW ustali ze swoimi prawnikami interpretacje i poinformuje samorządy województw jak dalej postępować.

Co do premii na działalność gospodarczą, to budżet może być na wyższą kwotę, ale premia przyznana będzie do wysokości limitu.

Dodatkowo zwróciła uwagę na kwestie rozliczenia, że kosztem kwalifikowalnym jest grant tzn. że od momentu podpisania umowy nikt nie będzie sprawdzał ponownie racjonalności kosztów, czyli pod tym względem jest zasadnicza różnica w stosunku do projektów małych z poprzedniego okresu programowania. Rozliczenie wniosku na projekt grantowy to jest umowa na powierzenie grantu i potwierdzenie wydatku, że LGD zapłaciła grantobiorcy.

Głos zabrał Pan Robert Krysztofiak z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, dzieląc obawy odnośnie krótkiego terminu 2 miesięcy na ocenę wniosków przez samorządy województw.

Pan Grzegorz Brach zapytał, czy samorząd województwa będzie musiał na jakimkolwiek etapie dokonywać weryfikacji prawa zamówień publicznych i konkurencyjności. Przypomniał, że będą też różne zadania realizowane poza grantami i czy będą te same zasady obowiązywały we wszystkich działaniach.

Pan Tomasz Piłat wspominał o zapowiadanych planach organizacji wspólnych szkoleń z biznesplanu dla LGD i samorządów województw co powinno spowodować mniejszą rozbieżność pomiędzy ocenianymi projektami. Zaproponował także wspólne szkolenie dotyczące karty weryfikacji wniosku.

Pan Bartosz Szymański odniósł się do kwestii wspólnych szkoleń. Planowane jest rozpoczęcie szkoleń pod koniec lipca br. dla kilku województw, dla co najmniej 4 osób z każdego regionu. Dyskutujemy jak podejść do tego tematu, bowiem, aby szkolenie było efektywne nie może być duża grupa uczestników.

Pan Cezary Nowek z regionalnej sieci woj. mazowieckiego zapytał o umocowanie formalno-prawne decyzji KE w sprawie projektów grantowych.

Pani Joanna Gierulska wyjaśniła, że podstawa prawna się nie zmieniła (art. 48 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 809/2014) tylko zmieniła się interpretacja zapisów i konieczność spełnienia warunku o weryfikacji racjonalności kosztów na etapie złożenia wniosku. Sytuacja dotyczy nie tylko Polski, ale również innych państw członkowskich UE.

Jeśli chodzi o prawo zamówień publicznych to w przypadku grantów weryfikacja nie ma zastosowania. Jeśli chodzi o sytuacje, kiedy grant jest częścią większej całości to tę sprawę musi przeanalizować Agencja i wtedy zostanie udzielona odpowiedź członkom GTL.

Pan Bartosz Szymański zobowiązał się do sprawdzenia, na jakiej platformie jest budowany system składania wniosków. Dzięki tej informacji LGD będą mogły łatwiej dobrać sobie system komputerowy.

Pani Justyna Durzyńska zapytała czy zestawienie rzeczowo - finansowe musi zostać przygotowane do poziomu projektu czy zadania grantowego. W odpowiedzi Joanna Gierulska potwierdziła, że do zadania grantowego, ponieważ zadanie równa się grant. Kolejna kwestia poruszona przez Panią Dyrektora to okres 2 miesięcy na weryfikację wniosku, obejmujący również kontrole poprawności dokonania wyboru grantobiorcy przez LGD. Przy założeniu, że ocena kwalifikowalności poszczególnych wydatków będzie dokonywana tylko raz, czyli jeśli wydatki zostaną urealnione lub wprowadzony zostanie nowy koszt to wówczas samorząd województwa nie weryfikuje ponownie racjonalności kosztów? Zapytała, jakie rozwiązania należy zastosować w takich przypadkach?

W odpowiedzi co do płatności Pani Joanna Gierulska wyjaśniła, że KE twierdzi, że już na tym etapie nie trzeba weryfikować racjonalności kosztów, ale załącznikiem do wniosku o płatność ma być karta weryfikacji grantów, którą ma LGD. Zgodnie z ustawą z dnia 24 stycznia 2014 r o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, LGD musi weryfikować i kontrolować granty. Może warto byłoby, aby te karty weryfikacji podłączyć do umowy, aby samorząd wiedział. Dodała, że jeżeli będą wzmożone kontrole Agencji na początku wdrażania to będą one służyły wsparciu LGD, czy zadania są wykonywane zgodnie z ustawą. Założeniem jest kontrola na miejscu, a nie kontrola zza biurka. Poziom osiągnięcia celu to 85% wskaźników na poziomie projektu grantowego, co oznacza, że jest pole do elastyczności.

Pani Inga Kawalek spytała, czy będą takie same formularze wniosków na rozwój działalności gospodarczej, na podejmowanie działalności gospodarczej, czy wniosek na projekty własne?

Pan Bartosz Szymański powtórzył, że planowane są trzy moduły wniosków. I tak np. do projektów własnych czy na rozwój działalności gospodarczej odnosi się trzeci moduł wniosków.

Pan Tomasz Paluch w kontekście tworzonego generatora wniosków zaproponował, aby samorządy mogły się bezpośrednio logować do systemu LGD, co ułatwiłoby na bieżąco śledzenie postępów realizacji, zmiany kosztów, zmiana listy rankingowej oraz zapewniłoby dobrą komunikację między samorządem a grupami. Zadał również pytanie – czy po zakończeniu konkursu i ocenie LSRów można jeszcze ujednoclić procedury w województwie?

Pani Joanna Gierulska wyjaśniła, że w kwestii systemu logowania należy rozmawiać na poziomie województwa. Jeśli chodzi o ujednoclenie procedur to uważa, że można byłoby to zastosować celem usprawnienia wdrożenia.

Pan Janusz Bartczak zapytał, z czego wynika przy prowadzeniu działalności gospodarczej wydłużony obowiązek utrzymania miejsca pracy do 3 lat. Dwa lata jest w premii a trzy lata dofinansowaniu na rozwój na działalności gospodarczej.

Pan Leonard Pietrow w związku z brakiem przedstawiciela UM woj. lubuskiego w składzie GTL poprosił o wysłanie komunikatu z MRiRW o możliwości ujednoczenia procedur po wyborze do samorządów województw. Przewodniczący poparł wniosek, na co Pani Joanna Gierulska się zgodziła, jednak dodała, że jeśli chodzi o projekty grantowe to należy poczekać na wytyczne.

Pan Piotr Łukasik stwierdził, że procedury muszą żyć, czyli można je zmieniać, dostosowywać do zmieniających się konkretnych warunków. Wyraził zadowolenie z możliwości, jaką dała Agencja, dopracowania wniosków.

Ad 7. W kolejnym punkcie porządku obrad Dyrektor Biura Pomocy Technicznej MRiRW Pan Krzysztof Rodzik zaprezentował projekt zmian krajowych aktów prawnych dotyczących KSOW. Zmiana ustawy o rozwoju obszarów wiejskich dotyczy konieczności ujęcia KSOW i konkursów dla partnerów, bowiem do tej pory nie miały one umocowania prawnego. Rozpoczęto również prace nad zmianą rozporządzenia dotyczącego KSOW, jako kluczowego dla systemu partnerskiego KSOW. Wspomniał też o konieczności zmiany Planu działania KSOW na lata 2014-2020 tak, aby wszystkie dokumenty były spójne. Harmonogram przewiduje przyjęcie ustawy w III kwartale br., a zaraz potem rozporządzenia o funkcjonowaniu KSOW. Wyraził nadzieję, że nowy konkurs dla partnerów JC KSOW i JR KSOW będzie uruchomiony na nowych zasadach.

Przewodniczący zapytał na ile postulaty GTL znajdą odzwierciedlenie w planowanych zmianach. Co z umocowaniem GTL, zależało nam, aby opinie GTL dotyczące działania przeznaczonego dla LGD miały formę twardej rekomendacji?

Pan Krzysztof Rodzik odpowiedział, że rekomendacje grup tematycznych są jak najbardziej wskazane, ale nie mogą być twarde. Nie widzi innej możliwości jak konsultacje z grupami przy okazji tworzenia merytorycznej oceny projektów, zaopiniowania wyboru kryteriów merytorycznych.

Przewodniczący zapytał, czy GTL będzie miał wpływ na tworzenie kryteriów?

Dyrektor zapowiedział, że MRiRW rozpoczyna prace nad budową całego systemu, przygotowaniem merytorycznych kryteriów oceny i zostaną one przesłane grupom do konsultacji. Ze względu na założony 2 miesięczny harmonogram na realizację całego systemu zaznaczył, że czas na konsultacje będzie bardzo krótki.

Pani Inga Kawalek zapytała o zgłaszane już kwestie wydzielania środków w budżecie na działania istotne z punktu widzenia LEADER, bo w prezentacji nie było to widoczne.

Dyrektor wyjaśnił, że założenie jest takie, aby konkurs miał dedykowaną alokację i będzie podzielony na poszczególne działania, w tym na działanie 4 skierowane do LGD. Nie oznacza to, że każdy konkurs będzie przewidywał realizację wszystkich działań, ale będzie to monitorowane i uzależnione od potrzeb.

Pan Grzegorz Brach zapytał, co będzie podstawą do przekazania środków partnerowi przez samorząd województwa. Dyrektor Rodzik wyjaśnił, że zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami środki będą przekazywane na zasadzie refundacji i dzięki nowym zapisom o konkursowym wyborze projektów partnerskich w ustawie nie będzie już z tym problemu.

Pan Witold Magryś dodał, że pojawia się coraz więcej wydarzeń międzynarodowych, w których przedstawiciele GTL powinni uczestniczyć i poinformował członków GTL, że zwrócił się z prośbą do Dyrektora BPT o znalezienie formuły do umożliwienia uczestniczenia w różnych wydarzeniach.

Następnie Dyrektor Rodzik przekazał głos Pani Barbarze Ślusarskiej, Naczelnikowi Wydziału Zarządzania Pomocą Techniczną z Biura Pomocy Technicznej MRiRW, która przedstawiła koszty kwalifikowalne w oparciu o projekt rozporządzenia MRiRW w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty PT w ramach PROW 2014-2020.

Ad. 8 W ósmym punkcie porządku obrad Pani Agata Markuszewska z Jednostki Centralnej KSOW z Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA przedstawiła informację na temat wydarzenia *LEADER TNC Fair 2016* w Estonii. Członkowie GTL zostali zaproszeni do dyskusji na temat możliwości poprowadzenia warsztatów o projektach współpracy oraz zaprezentowania dobrych praktyk podczas wydarzenia. Uzgodniono tematy warsztatów, które Polska mogłaby przedstawić na forum krajów basenu Morza Bałtyckiego: turystyka wiejska oraz walory przyrodnicze. W odniesieniu do turystyki wiejskiej Pan Tomasz Paluch zaproponował projekt z woj. opolskiego realizowany w ramach INTERREG związany z grodem rycerskim w Byczynie, który mógłby stanowić temat warsztatu prowadzonego przez przedstawicieli z Polski. Projekt rozwija działalność gospodarczą, spółdzielnie socjalne pracują na rzecz grodu. Pani Elżbieta Siemiątkowska dodała, że spółdzielnie socjalne są mało znane w Polsce, to jest wyzwanie dla LGD, żeby ten temat zgłębić. Jest to klasyczny przykład partycypacji społecznej, ożywienia na terenach wiejskich i można połączyć go z turystyką wiejską.

Natomiast odnośnie tematu walorów przyrodniczych Pani Elżbieta Siemiątkowska zaproponowała dobrą praktykę z woj. kujawsko-pomorskiego, dotyczącą możliwości ograniczania populacji kormoranów w kontekście dyrektywy ptasiej. Dodała, że kraje nadbałtyckie zaczęły podejmować w ramach wspólnej polityki rybackiej działania, aby uregulować populację kormorana. Problem łączy środowiska rybackie oraz turystykę. Chodzi o to, aby wykorzystać praktykę innych krajów. Nie ma wspólnoty państw bałtyckich w zakresie wystąpienia o zmianę dyrektywy ptasiej. Gdyby połączyć działania to jest możliwość, że osiągniemy efekt, bo KE jest gotowa, jeśli będziemy mieli poparcie społeczne. Przewodniczący skonkludował, że temat turystyki wiejskiej jest jak najbardziej reprezentatywny dla Polski, ale propozycja druga jest bardzo innowacyjnym przykładem. Oczekuje także relacji z udziału polskich przedstawicieli w wydarzeniu w Estonii.

Ad. 9 W kolejnym punkcie porządku obrad Pani Dominika Długosz-Dzierżanowska z Jednostki Centralnej KSOW w Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA omówiła wstępne założenia do tworzonej bazy danych LGD na portalu KSOW oraz na portalu Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Uczestnicy mieli możliwość wyrażenia swoich opinii na temat formularza danych LGD, będącego podstawą do stworzenia profilu LGD na portalu ENRD. Postawiono pytania dotyczące dostępności danych, ich zrozumiałości oraz czy formularz jest wystarczający do stworzenia polskiej bazy LGD.

Pani Joanna Gierulska zwróciła uwagę na dwie niejasne kwestie w formularzu, które należałoby wyjaśnić z Europejską Siecią na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, tj.: całkowity budżet LGD w euro oraz wkład prywatny w euro.

Przewodniczący zaproponował, aby 4 osoby spróbowały wypełnić formularz oraz zgłosiły ewentualne uwagi i wątpliwości, które pojawią się w trakcie wypełniania formularza ENRD. Pan Marek Misiura, przedstawiciel regionalnej sieci LGD w woj. podkarpackim, Pan Tomasz Piłat, przedstawiciel regionalnej sieci LGD w woj. warmińsko-mazurskim, Pan Piotr Łukasik, przedstawiciel samorządu woj. mazowieckiego oraz Pan Robert Krysztofiak, przedstawiciel samorządu woj. wielkopolskiego zgłosili się przetestować wypełnianie formularza w ciągu tygodnia.

Omówiono także potrzeby odbiorców polskiej bazy LGD, sposobów prezentacji oraz kryteriów wyszukiwania LGD w nowej w bazie. Zadano pytania: kim są użytkownicy polskiej bazy – kto szuka LGD? Według jakich kryteriów użytkownik wybiera LGD? Jakie powinny być pola wyszukiwania? Czego potencjalny użytkownik szuka w bazie? Jakie informacje o LGD powinny się znaleźć w bazie? Uczestnicy zwrócili uwagę na fakt, że LGD w bazie będzie poszukiwać nie tylko inna LGD do projektów współpracy, ale także mieszkańcy obszarów wiejskich w poszukiwaniu lokalnej grupy działającej na obszarze gminy, w której żyją lub pracują.

Ad. 10. W sprawach różnych Pani Joanna Gierulska zwróciła się z prośbą o upowszechnienie w regionach informacji na temat poszukiwania ciekawego projektu w zakresie rewitalizacji obszarów wiejskich w ramach LEADER. Komisja Europejska poszukuje polskiego przykładu z okresu programowania 2007-2013, który mógłby być przedstawiony, jako dobra praktyka na spotkaniu organizowanym we wrześniu br. w Irlandii.

Pani Elżbieta Siemiątkowska zwróciła uwagę na projekt z regionu kujawsko-pomorskiego dotyczący Ekomuzeum Doliny Noteci, który łączy różne aspekty, w tym elementy infrastrukturalne i społeczne.

Pani Beata Szybińska Kierownik Zespołu Koordynacji KSOW FAPA zapytała, czy jest konieczność tłumaczenia na język polski poradnika dla lokalnych grup działania na temat projektowania i skutecznego wdrażania lokalnych strategii rozwoju pt. „*LEADER Local Development Strategies (LDS) Guidance on design and implementation*”, opracowanego przez Europejską Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Członkowie GTL opowiedzieli się za taką potrzebą. Pani Joanna Gierulska przypomniała inny dokument, który również należałoby przetłumaczyć. Chodzi o Przewodnik wdrażania działań współpracy LEADER w programach rozwoju obszarów wiejskich 2014-2020. Aktualizacja 19/11/2014 (*Guidance for implementation of the LEADER co-operation activities in rural development Programmes 2014-2020, Updated: 19/11/2014*). Pani Agata Markuszewska odpowiedzialna za współpracę międzynarodową w Jednostce Centralnej KSOW wyjaśniła, że przewodnik jest w trakcie tłumaczenia na język polski przez Europejską Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Przewodniczący poinformował, że kolejne posiedzenie GTL planowane w połowie września 2016 r. skorzystamy z zaproszenia Marszałka Województwa Wielkopolskiego i zostanie poświęcone przedsiębiorczości na wsi.

Przewodniczący podziękował za udział w spotkaniu i zamknął III posiedzenie GTL.

Załączniki do protokołu:

- 1) Lista obecności uczestników III posiedzenia grupy tematycznej w dniu 10 czerwca 2016 r. (wersja PDF);
- 2) Informacja zespołu roboczego ds. dokumentów proceduralnych ze spotkania w Starachowicach w dniach 6-7.06.2016 r.

Sporządziła: Agata Markuszewska

A handwritten signature in blue ink, consisting of several stylized, overlapping loops and lines, positioned on the right side of the page.